

Bloques de contidos

- 1.- Prehistoria e Historia Antiga
- 2.- Historia medieval
- 3.- Séculos XVI-XVII
- 4.- Século XVIII
- 5.- A crise do Antigo Réxime (1788-1833)
- 6.- A conflitiva construción do Estado Liberal (1833-1874)
- 7.- A Restauración Borbónica (1874-1902)
- 8.- Continuidade e transformacións económicas no XIX.
- 9.- A crise da Restauración e a caída da monarquía
- 10.- A II República e a Guerra Civil
- 11.- A ditadura franquista: 1939-1975
- 12.- Normalización democrática en España

T.1: Hispania e Gallaecia na Antigüidade

Bloque	Preguntas a desenvolver	Termos
Bloque 1: Prehistoria e Historia Antiga	1. Neolítico: características e cambios con respecto á época Paleolítica (cambios económicos, sociais e culturais). 2. Os pobos prerromanos da Península Ibérica (pobos do sur e do levante, meseteños e do occidente peninsular) 3. Conquista e romanización (etapas da conquista, elementos de romanización: organización político-administrativa do territorio, lingua e cultura, obras públicas). 4. A monarquía visigoda (organización política).	• Aula Regia • Bárbaros • Castro • Conventus • Economía predadora • Guerras cántabras • Megalitismo

Tema 1: Hispania e Gallaecia

As primeira culturas

Os inicios do poboamento peninsular

Orixes (Neolítico)

Megalitismo

Idade do Bronce

Colonización dos pobos do Mediterráneo oriental (fenicios, gregos)

A idade do Ferro ((Tartesos, cultura talaiótica)

Os pobos prerromanos (vascóns, iberos, cultura celta, celtiberos, cultura castrexa)
(Pobos prerromanos)

O dominio cartaxinés (púnicos)

A romanización

A Hispania romana (conquista, organización territorial, explotación económica, transformacións sociais, cristianismo, legado artístico) (Conquista e romanización)

A Gallaecia romana

Os reinos xermánicos de Hispania

Reino dos suevos en Gallaecia

O reino dos visigodos (Monarquía visigoda)

Economía predadora (páx. 17)

Tipo de actividade humana na que se obteñen e consumen os recursos da natureza **sen xerar produción**. É característica das sociedades **paleolíticas ou pre-agrícolas** nómades ou seminómades nas que a **recolección** de froitos silvestres, a **caza**, a **pesca** e o **marisqueo** son as actividades que permiten ao grupo obter os alimentos e os recursos para o vestido e a construción das vivendas.

Megalitismo (páx. 17)

Do grego “mega” (grande) e “litos” (pedra), este termo fai alusión ás **construcións arquitectónicas** formadas por **grandes pedras**, chamadas megálitos. Os tipos básicos son: o **menhir ou pedrafita** (un monólito fincado no chan verticalmente), o **crómlech** (menhires formando un círculo) e o **dolmen ou anta** (sepulcros formados por unha cámara que pode estar precedida dun corredor). Corresponden a unha **ampla cronoloxía** que vai desde finais do Neolítico ata a Idade do Bronce (ca. 3000-1000 a.C.).

Castro (páx. 21)

Poboado fortificado prerromano, xeralmente situado nunha zona de **fácil defensa**, no que se asentaron as poboacións indíxenas da **Meseta norte e do noroeste peninsular**, onde da nome á **cultura castrexa**. Son moi numerosos os conservados na actual Galicia, caracterizados pola súa **planta redondeada e un urbanismo irregular** no que as construcións, especialmente as vivendas, teñen tamén formas **redondeadas**. Os máis antigos datan da **Idade do Bronce**, aínda que alcanzaron o máximo desenvolvemento na **Idade do Ferro** e algúns deles seguiron ocupados trala conquista romana e perduraron **ata a Idade Media**.

Guerras cántabras (páx. 24)

Enfrontamentos bélicos entre os romanos e os pobos do norte peninsular (cántabros, ástures e galaicos) que supuxeron a finalización da conquista romana da península ibérica. Tiveron lugar entre os anos 29 e 19 a.C. e estiveron dirixidas polo emperador Augusto. A batalla de Monte Medulio (ano 25 a.C.) puxo fin á resistencia dos galaicos.

Conventus (páx. 25)

No **Imperio romano** inicialmente eran asembleas conxuntas de romanos e indíxenas que evolucionaron ata converterse en **unidades administrativas** (recadación de impostos, recrutamento de tropas) e **xurídicas** (regularización de preitos, realización de contratos) dentro das provincias romanas. Unha cidade actuaba como capital do *conventus* e lle daba nome, pero o seu territorio non estaba definido xuridicamente, polo que os seus límites eran imprecisos. A actual Galicia correspondíase, basicamente, co *Conventus lucensis*.

Bárbaros (páx. 31)

Denominación xenérica dada polos gregos e romanos aos **pobos situados fóra do ámbito da súa civilización e que non falaban a súa lingua**. Durante o Imperio romano o termo tomou un sentido pexorativo empregándose para designar os pobos de costumes primitivas que ameazaban coas súas incursións as fronteiras do mundo romano e que foron progresivamente penetrando nel. No **476** conseguiron tomar Roma e depoñer ao derradeiro emperador romano de Occidente.

Aula regia (páx. 34)

Organismo político que **asesoraba ao monarca** nos asuntos políticos, militares, lexislativos e xudiciais do **reino visigodo de Toledo (507-711)**. Nos seus comezos estaba formada por cortesáns e servidores do rei, pero desde o século VI asistían tamén as principais personalidades do reino, nobres e bispos. Tendo en conta que **a monarquía era electiva**, a función deste organismo era fundamental porque tamén interviña na designación dos monarcas.

Pobos prerromanos

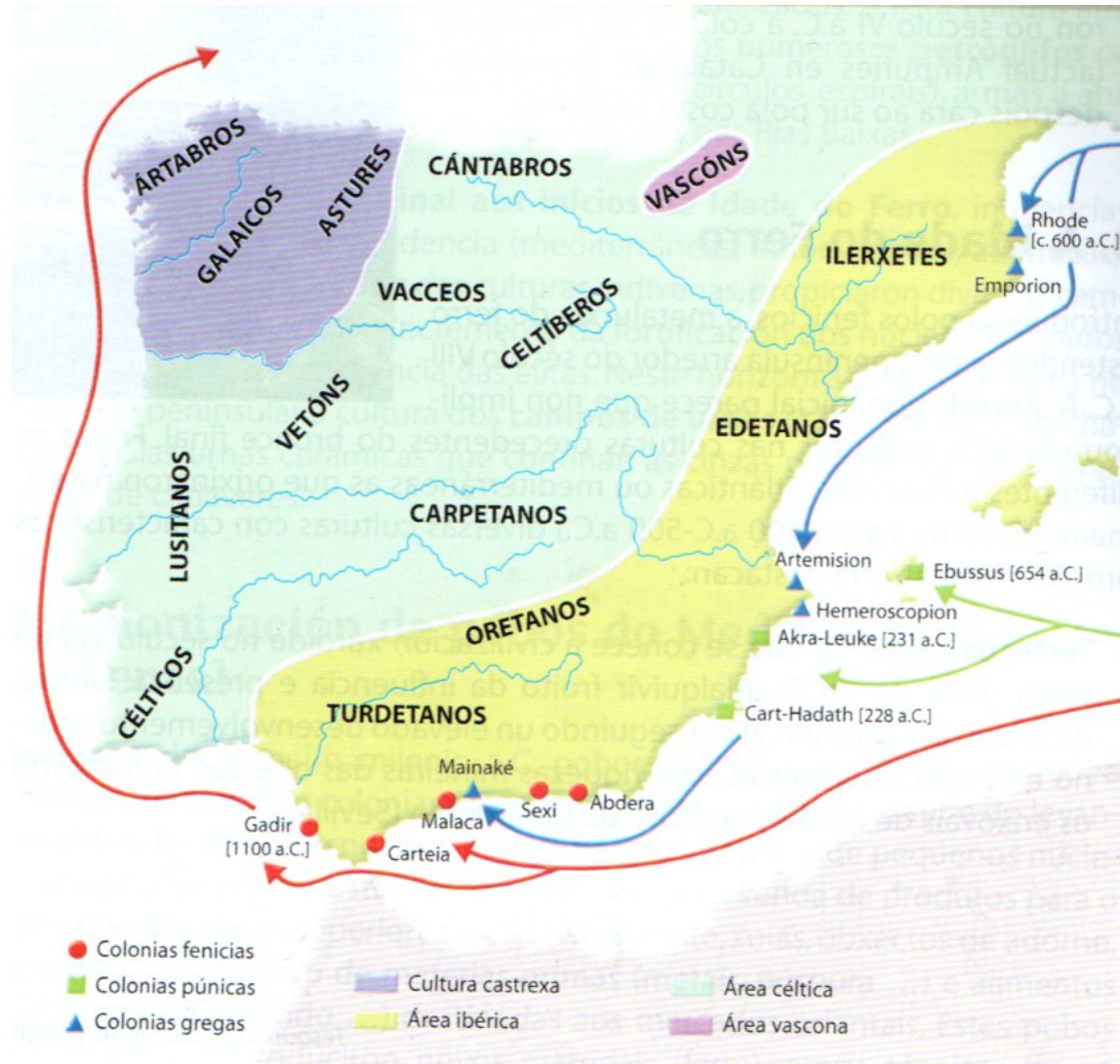
Colonización dos pobos do Mediterráneo oriental (fenicios, gregos; I milenio)

A idade do Ferro (**Tartessos**, cultura talaiótica)

Os pobos prerromanos (vascóns, iberos, cultura celta, celtiberos, cultura castrexa)

O dominio cartaxinés (púnicos)

Pobos prerromanos

Pobos prerromanos

Pobos e culturas que entran en contacto cos romanos (dende VI aC): Núcleos fortificados

Tartesos?

Vascóns

Cultura ibérica

Cultura céltica e celtibérica

Cultura castrexa

Pobos prerromanos. Tartesos

Idade de Ferro (800-500 aC)

Tramo fina do Guadalquivir

Influencia fenicia

Desenvolvimento urbano e comercial

Tesouro do Carambolo

Pobos prerromanos. Vascóns

Zona oriental do Pireneo

Vales pechados

Illamento

Endogamia

Formas culturais propias

Lingua

Pobos prerromanos. Iberos

Impacto tartésico, fenicio e grego.

S. VI aC na costa sur e leste penetrando polo Ebro

Pobos independentes con vencellos culturais

Artesanía, agricultura, moeda, escritura

Monárquicos

Escultura: dama de Elche, dama de Baza

P. prerromanos. Celtas, celtíberos

Interior peninsular

Tradición indoeuropea e céltica

Na zona entre o Douro e o Ebro, ten caracteres iberos (cultura celtibérica)

Agricultura, gandeiría

Armas de ferro

Ourivería

P. prerromanos. Cultura castrexa

Noroeste peninsular

Castro. Topónimos

Idade do Ferro

Non formaron unidade política

Agricultura, gandeiría

Estratificación social

Celtismo (Murguía)

Dominio cartaxinés (púnicos)

Cartago (Túnez)

Colonias no Mediterráneo occidental

Ibiza, Gádir, Cartaxena

S. III aC: Ebro como fronteira cos
romanos

Guerras púnicas

A romanización

Conquista e romanización
Guerras cántabras, conventus

Concepto

1. Hispania romana

Conquista

Organización do territorio

Explotación e desenvolvemento económico

Expansión do cristianismo

Legado artístico y cultura

2. Gallaecia romana

A romanización (2)

Conquista e romanización.

Asimilación dos modos de vida e cultura polos pobos dominados.

Menos intensa nos territorios do norte.

Características:

- Latín

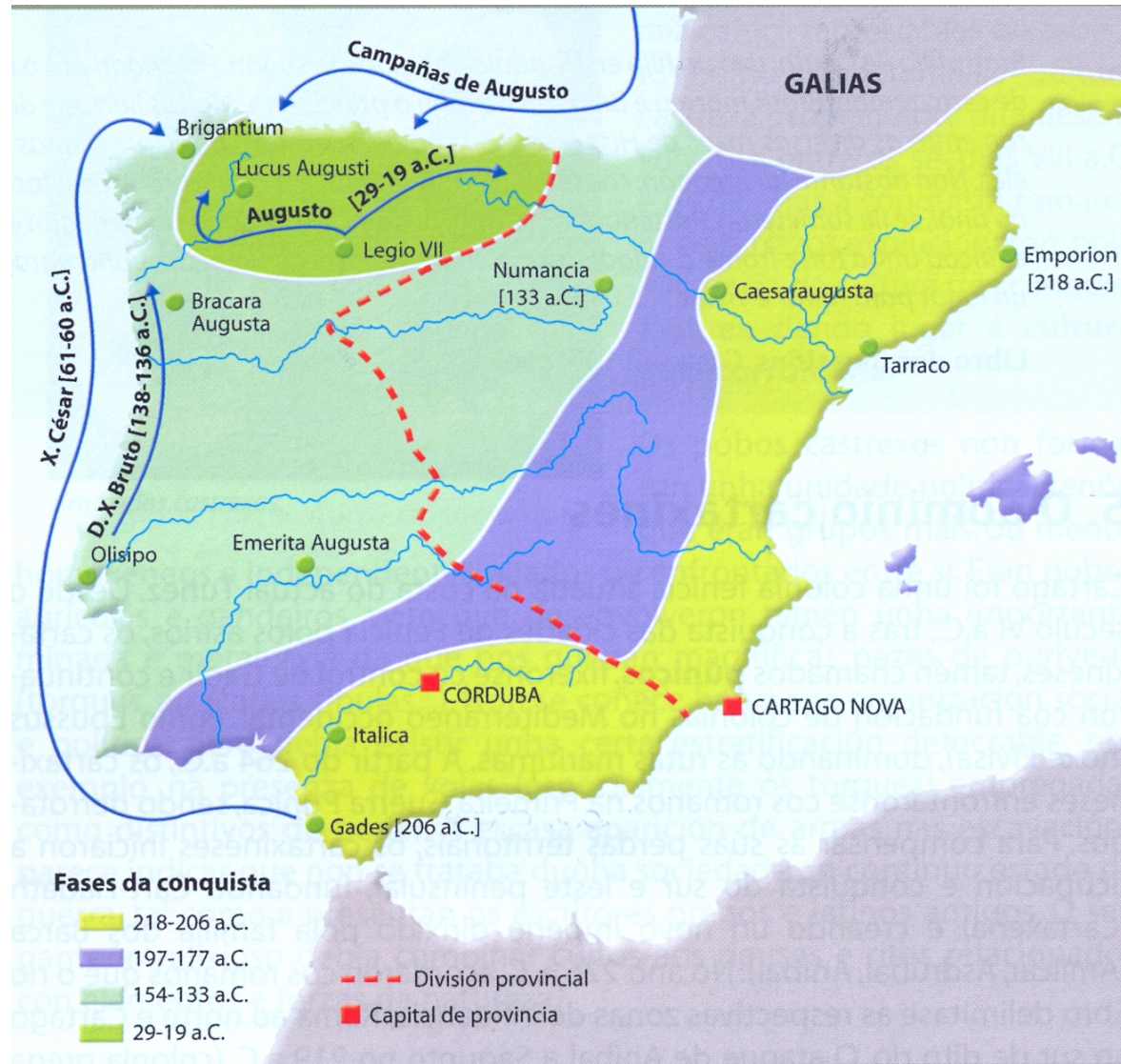
- Relixión e ritos romanos

- Imposición dos sistemas económico, social, xurídico

- Expresións artísticas

- Arquitectura

A romanización. Conquista (3)

A romanización. Conquista (4)

1. 218-206 aC: franxa mediterránea e val do Guadalquivir.

2. 197-177 aC: cara o interior peninsular (Catón e Sempronio Graco).

3. 154-133 aC: cara a Meseta e o litoral atlántico

Lusitanos (Viriato)

Celtíberos (Numancia)

4. 29-19 aC: norte peninsular (cántabros, astures e galaicos)

Guerras cántabras (Octavio Augusto)

José de Madrazo, Viriato, 1807

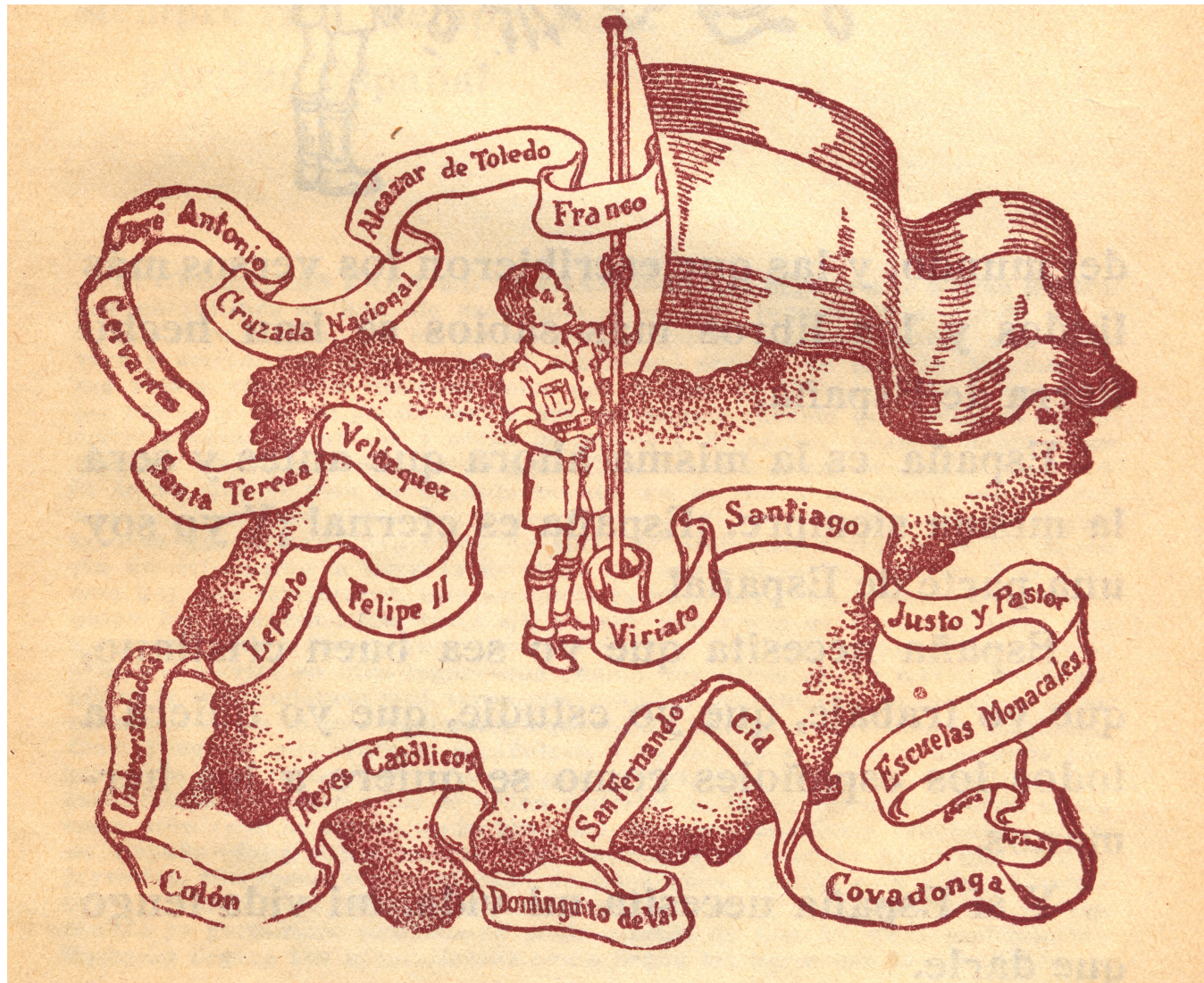
A romanización. Viriato

A romanización. Viriato

A romanización. Viriato

A romanización. Viriato

6

¿Quién puede más: un general o un pastor?

Los romanos eran muy valientes, pero los españoles eran más valientes todavía.

Había aquí en España un pastor, que era más valiente y sabía más que un general. Este pastor se llamaba Viriato.

Viriato no quería que los romanos mandaran en España. Por eso empezó a luchar contra ellos y siempre les ganaba.

A romanización. Viriato

Viriato quería mucho a sus soldados y trabajaba más que ellos y siempre les daba lo mejor.

Como los generales romanos no podían vencerlo, ofrecieron dineros a unos malos hombres para que lo mataran. Y estos hombres entraron en su cuarto, cuando estaba durmiendo, y le atravesaron con un cuchillo la garganta.

Los soldados de Viriato quemaron su cuerpo y enterraron las cenizas, para que nadie lo profanara.

SUGERENCIAS PARA EL TRABAJO.—Resumen oral. Suscitar la conversación y el comentario.—¿Quién tenía más mérito: Viriato o los generales romanos? ¿Por qué?—Destacar el patriotismo, el heroísmo y la abnegación del caudillo.—Idem la villanía de sus enemigos y sus asesinos.—Consecuencias morales y patrióticas.—Explicación de la palabra «profanar».—Copiar en el cuaderno el dibujo de la lección, escribiendo debajo: «VIRIATO FUE UN PASTOR ESPAÑOL, MÁS VALIENTE QUE LOS GENERALES DE ROMA.»

Martí Alsina, Numancia, 1858

Vera, Numancia, 1880

A romanización. Conquista da Gallaecia (5)

Conquista tardía

Impacto sobre os galaicos e a cultura castrexa

Causas da conquista:

- Finis terrae

- Minas de ouro

- Protección do cereal meseteño fronte aos pobos do norte

- Prestixio

A romanización. Provincias e civitas (6)

Provincias (mapas páx. 25): gobernador

Conventos

Civitas: Roma como civilización urbana

Núcleo urbano e territorio circundante

Tipos

Colonia: soldados licenciados

Municipia: núcleo indíxenas

A romanización. Provincias e civitas

A romanización. Organización da Gallaecia (6)

Hispania ulterior, Nova Citerior, **Gallaecia**

Conventus: Asturica Augusta, Bracara Augusta, Lucus Augusti

Exército romano

Hábitat:

Castros

Villa (explotación agraria)

Vicus (poboados agrarios)

A romanización. Economía (7)

Crise século III

Escravidude

Terra:

Propiedade do Estado romano que se reparte

Pequenos propietarios e latifundistas

Modernización: barbeito, regadío, arado

Cultivos para comercio: tríada mediterránea, liño, esparto

Artesanía e comercio:

Comercio dentro do Imperio

Moeda común

Mellora das vías de comunicación (faros: Torre de Hércules)

Salgaduras (Gallaecia), *garum*

Minería: estatal e privada

Ouro (Gallaecia. Médulas: *ruina montium*)

Prata (Serra Morena)

Cobre (Río Tinto)

Chumbo (Cartaxena)

A romanización. Transformacións sociais (8)

Dereito de **latinidade**: Vespasiano (74 dC)

Edicto de Carracalla (212 dC): cidadanía romana a todos os habitantes libres do Imperio.

Organización:

Ordes **superiores**

Grupos aristocráticos

Grandes propietarios

Cargos públicos

Plebe urbana e rústica: artesáns, pequenos comerciantes, pequenos propietarios agrarios

Grupos **dependentes**: escravos, colonos e libertos

A romanización. Cristianismo (9)

Santiago e Paulo

Organización en dióceses (municipios romanos)

Da persecución inicial á relixión oficial (Edicto de Tesalónica 380)

Herexías: priscilianismo (século IV)

Impacto en Galicia

A romanización. Arte e cultura (10)

Latín

Impacto en todos os ámbitos

Abundantes restos materiais

Arquitectura

Gallaecia: relativamente baixo nivel de urbanización

A romanización. Arte e cultura

Anfiteatro de Tarragona

Acueducto de Segovia

Teatro de Mérida

Ponte de Alcántara (Toledo)

Murallas de Lugo

Torre de Hércules

Reinos xermánicos de Hispania (1)

Crise do imperio romano

Crise do século III

476: caída do Imperio romano

375: Vándalos, suevos, alanos

Limes

409: suevos, vándalos e alanos na PI

Alianza Roma-Visigodos (415)

Reinos xermánicos de Hispania (2). Suevos

Séculos V-VI

Bracara Augusta

Expansión cara Lusitania e Bética

Derrota fronte ao visigodos

Conversión ao cristianismo

Anexionado por Leovixildo ao reino visigodo
(585)

Reinos xermánicos de Hispania (3). Visigodos

Aula Regia

Monarquía visigoda

Dende 415, como representantes do Imperio Romano.

Coa caída do IR (476), quedan como máximo poderno sur das Galias e Hispania

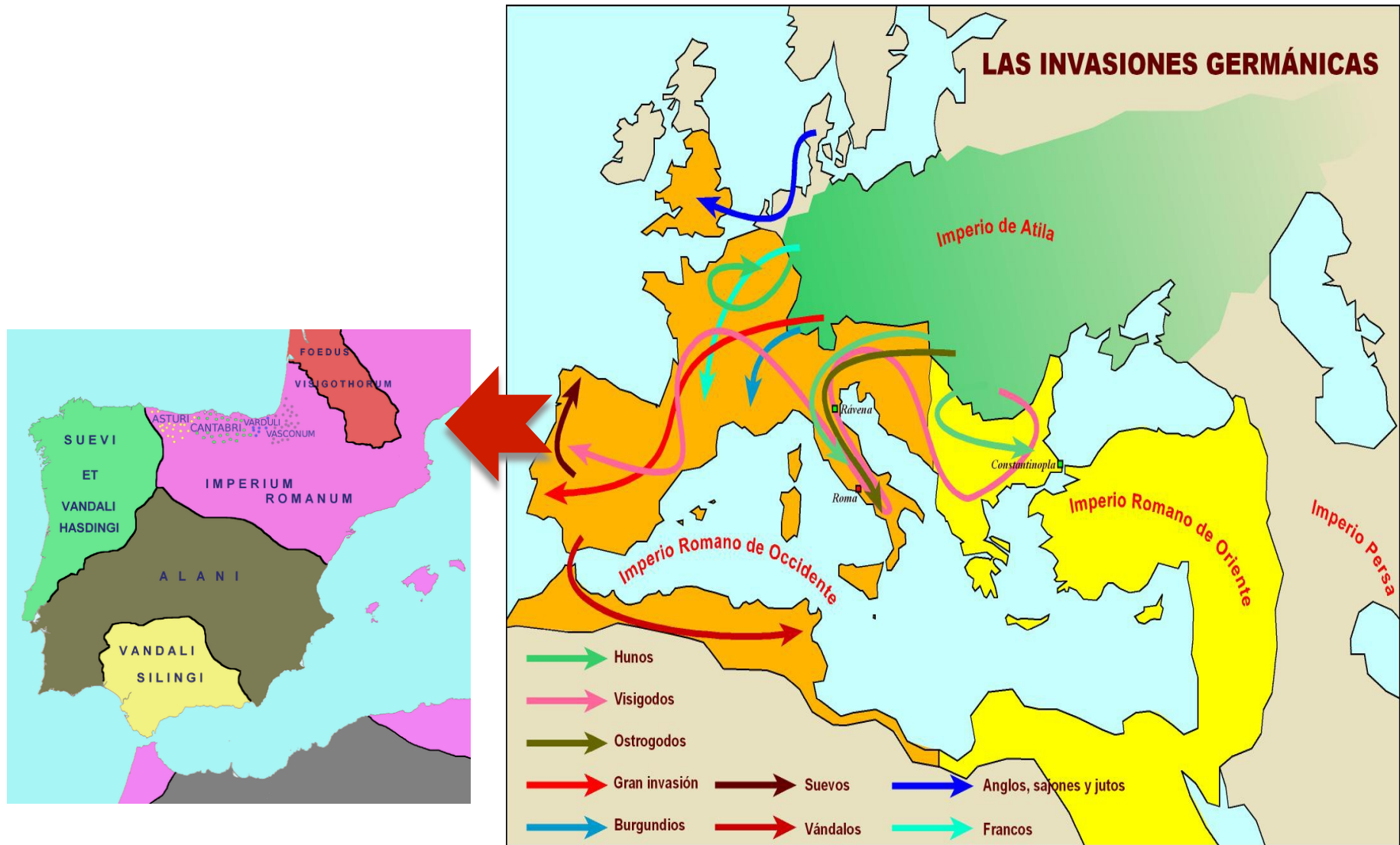
Derrotados polos francos (507), desprázanse á PI

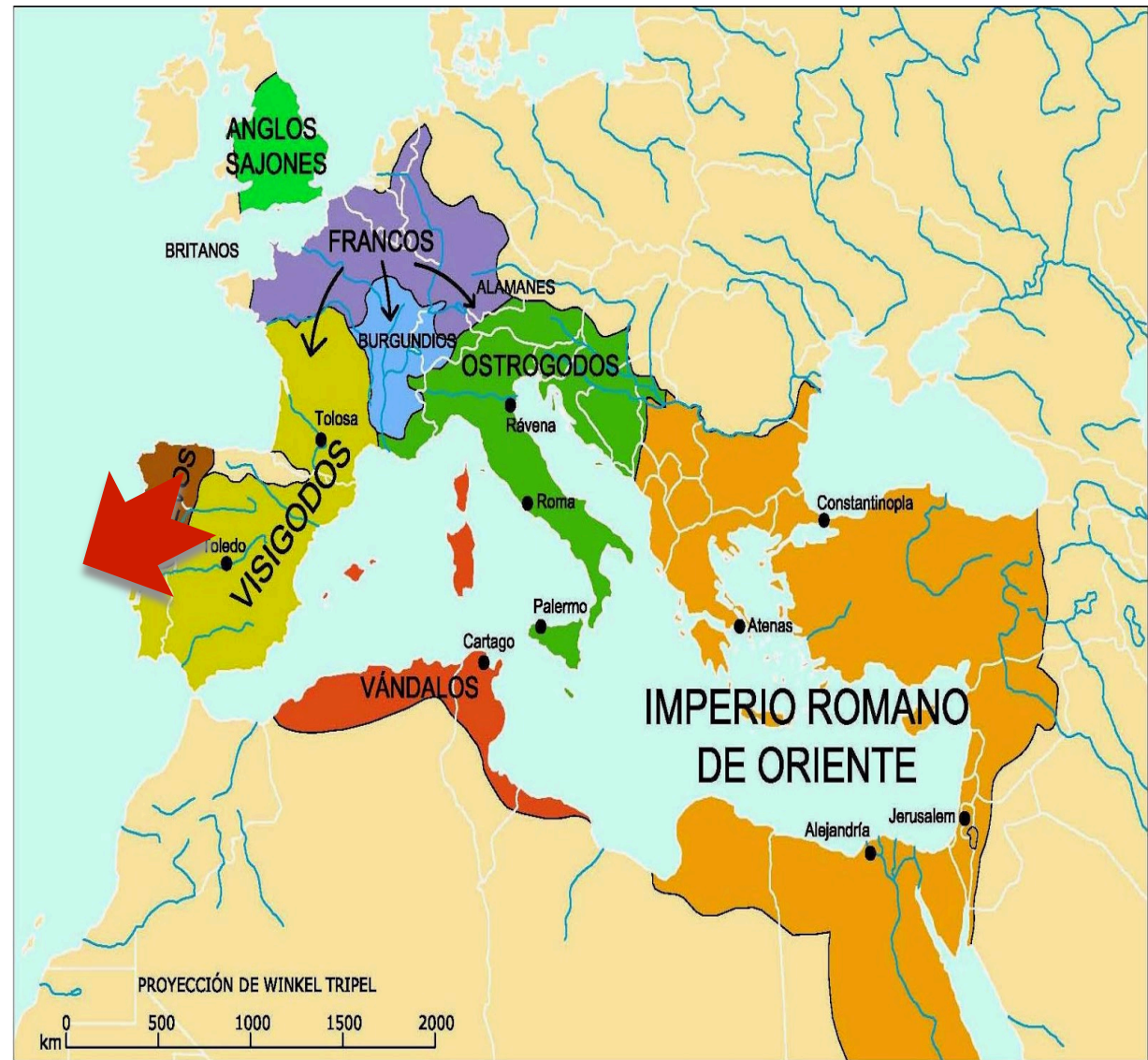
Aséntanse no interior (Toledo)

Presenza bizantina na zona sur.

Expansión dende 569 (agás vascóns)

A FORMACIÓN DO REINO VISIGODO

A Península ibérica entre 507 e 585

Reino visigodo de Toledo (585-711):

Unificación territorial (Leovixildo, 585)

Fusión visigodos – hispanorromanos
(Recaredo, 589)

Reinos xermánicos de Hispania (3). Visigodos

Dende 415, como representantes do Imperio Romano.

Coa caída do IR (476), quedan como máximo poderno sur das Galias e Hispania

Derrotados polos francos (507), desprázanse á PI

Aséntanse no interior (Toledo)

Presenza bizantina na zona sur.

Expansión dende 569 (agás vascóns)

Reinos xermánicos de Hispania (4). Visigodos

Fusión hispanorromanos-visigodos:

Matrimonios mixtos

Conversión ao cristianismo (Recaredo, 589)

Inestabilidade política

Monarquía electiva (asamblea de nobres e bispos)
(Texto 35)

Orixe divina

Debilidade da monarquía fronte á nobreza
(feudalismo)

División nobreza (chegada dos musulmáns)